

Archeologische Sporen in Rimpeler

Maarten Wispelwey, *regioarcheoloog*

Momenteel speelt op archeologisch gebied de ontwikkeling van het plangebied Rimpeler te Putten. Nu de nieuwbouwwijk Bijsteren nagenoeg gereed is, is er blijkbaar al weer de behoefte aan meer woningen. Deze moeten in het plangebied Rimpeler gerealiseerd worden. Direct westelijk van Bijsteren en Husselerveld tot en met de nieuwe randweg Henslare zullen nieuwe woningen gebouwd gaan worden. Veel mensen weten nog goed dat er voorafgaand aan de bouw van de huidige wijk Bijsteren een uitgebreid archeologisch onderzoek is uitgevoerd. Uiteindelijk heeft het archeologische onderzoek in 2004 geresulteerd in een grote vlakdekkende opgraving. Bij het onderzoek werden vooral sporen en vondsten gedaan uit de Vroege en Late Middeleeuwen. Ook sporen uit de IJzertijd en Romeinse tijd werden aangetroffen, zij het in mindere mate.

De archeologische sporen bestonden uit (delen van) huisplattegronden, schuren, spiekers, (hooi-)mijten, roedenbergen, waterkuilen en waterputten, hutkommen, voorraad- en afvalkuilen en greppels/erfafscheidingen. In totaal zijn 33 huisplattegronden bij het onderzoek uit 2004 aangetoond. Alle huizen waren langgerekte, rechthoekige woonstalhuizen, dat wil zeggen dat een deel van het huis werd gereserveerd voor de stalling van het vee en het overige deel werd gebruikt als woon- en werkruimte. De meeste boerderijen waren zuidwest-noordoost georiënteerd. Het gebied werd in de IJzertijd bewoond maar in de Romeinse tijd werd het gebied weer verlaten. Mogelijk door de hoger wordende zeespiegel en de daaraan gerelateerde hogere grondwaterspiegel. In de Merovingische periode en de daarop volgende Karolingische periode (vanaf de achtste eeuw) wordt het gebied weer intensiever bewoond.

De middeleeuwse boerderijplattegronden bevonden zich binnen

drie bouwlandkampen, die zich opstrekten vanaf de Mennestraat/Rimpelerweg. De kampen waren tot hun recente overbouwning nog herkenbaar in het landschap. Bij de twee westelijke kampen lagen boerderijen. De drie kampen kenden verschillende eigenaren, maar telkens correspondeerde de boerderijeigenaar met de eigenaar van de kamp. Hoe de opgegraven boerderijplattegronden en de historische boerderijen aan elkaar te relateren zijn, is onzeker. Men zou eerder een opeenvolging van de boerderijplattegronden in zuidelijke richting verwachten, waarbij de jongste plattegrond de voorganger zou zijn van het historisch bekende erf in de directe omgeving. De opeenvolging lijkt echter eerder in oost-west richting te hebben plaatsgevonden. Rond de (voormalige) bouwlandkampen zijn relictten van diverse (brede) sloten/greppels aangetroffen die in verband staan met brede houtsingels (ten behoeve van hakhoutteelt).

In de directe omgeving van deze opgraving zijn vondsten gedaan die aantonen dat het onderzochte nederzettingsterrein op Husseleveld geen geïsoleerd fenomeen is, maar onderdeel van een omvangrijk gebied met archeologische resten dat vermoedelijk de gehele Puttereng beslaat.

Redenen genoeg om bij de nieuwe ontwikkeling van het plangebied Rimpeler (het gebied aan weerszijden van de Rimpelerweg) meer archeologische resten te kunnen verwachten. De boerderij waaraan plangebied Rimpeler zijn naam ontleend, behoort tot de oudste erven van de gemeente Putten. Uit historische bronnen blijkt dat deze boerderij, gelegen in de oude buurtschap Bijsteren, in de middeleeuwen tot de tafelgoederen van de proost van de abdij Werden bij Essen in het Ruhrgebied behoorde. Werden verwierf zijn (eerste) bezit in Putten door een schenking van Folckerus in 855. Vermoedelijk behoorde Het Rimpeler tot de 33 erven die tot deze schenking behoorden en onder de Werdense Hof te Putten ressorteerden. Het totale Werdense boerderijbezit is in 1559 overgedragen aan de abdij Abdinghof te Paderborn. De tijns en andere afdrachten werden vanaf dat moment afgedragen aan de hof van

Abdinghof, de zogenaamde kelnarij van Putten. Het Rimpeler werd in 1592 gevrijd van de horigheid. Wel bleef men diverse afdrachten verschuldigd. Het Rimpeler was een omvangrijk erf dat in de 19e eeuw over maar liefst 40 ha bouwland beschikte. Op basis van de resultaten van het onderzoek in Putten-Husselerveld kan aangenomen worden dat de middeleeuwse voorgangers van het huidige erf zich in de (onmiddellijke) nabijheid daarvan bevinden, binnen de grenzen van het huidige plangebied. Het is mogelijk dat deze zich ter hoogte van de bouwlandkamp oostelijk van erve Het Rimpeler bevinden.

Een ander historisch erf, Gildengoed of Gildenplaats, lag ten zuidoosten van het oude erf Het Rimpeler aan de (huidige) Rimpelerweg. Over de historie van dit erf wordt in de geraadpleegde bronnen weinig tot niets vermeld. De naam duidt er waarschijnlijk op dat het erf eigendom was van een aan de Puttense kerk verbonden charitatieve instelling of gilde voor de armenzorg.

De Regioarcheoloog is degene die wat de archeologie betreft de gemeente Putten adviseert. Op pragmatische gronden adviseerde hij de gemeente om geen archeologisch booronderzoek uit te voeren, maar om gelijk te beginnen met een sleuvenonderzoek. Normaal gesproken adviseren commerciële archeologische bedrijven eerst een uitgebreid booronderzoek. Dat is het gebruik binnen het proces van de Archeologische Monumentenzorg. Het in huis hebben van eigen deskundigheid voorkomt dat er onnodig kosten gemaakt worden. De recente graafwerkzaamheden met betrekking tot de aanleg van de randweg leverde al voldoende informatie op om te voorspellen dat het gebied westelijk van de Rimpelerweg archeologisch nagenoeg leeg zou zijn. Het gebied oostelijk van de Rimpelerweg ligt beduidend hoger en grenst direct aan Bijsteren waar in 2004 al zoveel gevonden was.

Afgelopen maand maart werd het *proefsleuvenonderzoek* gestart. Er zijn 60 proefsleuven van 25 x 4 meter aangelegd. Er waren bijna geen sleuven waarin geen archeologische sporen werden

aangetroffen. *De uitdaging voor de archeologen is nu informatie uit de archeologische sporen/vondsten te verkrijgen die aanvullend is op wat we al weten.* Vragen naar de bekende weg zijn feitelijk vragen die niet meer gesteld hoeven te worden. Omdat de opgraving uit 2004 studie is geworden van een nationaal archeologische onderzoek naar de Gelderse Vallei wordt er wel wat verwacht van de wetenschappelijke kenniswinst die te genereren is. Het alleen maar vastleggen waar de boerderijen in de middeleeuwen lagen en hoe oud ze precies waren, zal onze kennis niet vergroten. Het archeologisch bureau RAAP die het sleuvenonderzoek in maart heeft uitgevoerd, zal met behulp van de resultaten uit dit onderzoek onderzoeksvragen moeten opstellen voor een eventuele opgraving die na de zomer zal moeten volgen.

De belangrijkste vraag is eigenlijk of een opgraving ons meer kennis zal kunnen verschaffen over de geschiedenis en ontwikkeling van Putten. Zijn er aanwijzingen te vinden waarom het gebied in de Romeinse tijd werd verlaten? Is er een goede relatie te vinden tussen de middeleeuwse bewoning en de hoeves die nu nog in het gebied aanwezig zijn? Kunnen de aangetroffen waterputten (met onderin nog holle boomstammen) ons iets leren over een veranderende grondwaterspiegel? Zijn er aanwijzingen te vinden die ons iets kunnen vertellen over het gebruik van het overgangsgebied

naar het te natte, lager liggende gebied ten westen van de Rimpelerweg? Zo zijn er ongetwijfeld meer vragen te verzinnen. Aan RAAP om te kijken of de archeologische waarden die ze tijdens het sleuvenonderzoek hebben gevonden zich lenen om deze of andere interessante vragen te beantwoorden. Zo niet, dan zal het aanvullende onderzoek louter bestaan uit het optekenen van de paalsporen van de middeleeuwse boerderijen en de sporen van waterputten en andere archeologische structuren. Dan zijn we snel klaar. RAAP zal dus samen met de regioarcheoloog het belang van de vindplaats en de relevantie van het aanvullende onderzoek moeten aantonen om een goed wetenschappelijk onderzoek te kunnen en te mogen doen.

+++